

УДК 378.937

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНО-ІНТЕРАКТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

О. В. Салі

STUDENTS' SELF-STUDY ACTIVITY AS MEANS OF FORMATION OF COMMUNICATIVE INTERACTIVE COMPETENCE

O. Sali

У статті розкрито сутність поняття «самостійна робота студентів». Визначено засоби формування професійних компетенцій. Проаналізовано зміст самостійної роботи. Схарактеризовано основні рівні сформованості самостійної роботи: низький, середній та високий. Визначено види самостійної діяльності за цільовою ознакою. Головним засобом формування самостійної роботи визнано навчальні програми систем-завдань, які спрямовують усі пізнавальні дії студента. Проаналізовано структурні компоненти цих програм. Ефективність самостійної роботи досягається протягом 4 етапів. Діагностика рівня сформованості вмінь студентів організовувати самостійну роботу проводилася згідно із системою критеріїв, котрі відповідають окресленим рівням (низький, середній, високий). Експериментальна робота була проведена на базі 4 курсу факультету іноземних мов Ізмаїльського державного гуманітарного університету. В експерименті взяли участь 100 першокурсників. Студентам пропонувалися два види самостійних завдань, наприклад: для оволодіння знаннями про сутність, структуру комунікативно-інтерактивної компетентності, засоби її формування, а також для діагностики та самодіагностики розвитку комунікативно-інтерактивної компетентності: розв'язування ситуаційних завдань (кейсів). На першому етапі самостійної роботи виявлялося «невідоме нове», яке мало бути знайдено в результаті виконання самостійних завдань. Другий етап передбачав пошук інформації. На третьому етапі була проведена аналітично-синтетична переробка інформації щодо ефективності вияву у студента комунікативно-інтерактивної компетентності. Заключним етапом виконання цього завдання було поширення отриманого досвіду, який ставав надбанням інших. У нашому педагогічному експерименті велика увага приділялася також розробці та впровадженню самостійно-навчальних задач. Після проведення спецкурсу «Принципи мовної навчальної інтеракції» студентам було запропоновано відвідати декілька занять з іноземної мови та проаналізувати рівень використання інтерактивного методу Case-study, розробити власні прийоми впровадження цього методу формування комунікативно-інтерактивної компетентності. Студенти мали додати приклади інтерактивних технологій у власне професійне портфоліо, створити авторські інтерактивні технології, враховуючи різні аспекти. Якісний аналіз результатів експерименту дозволив стверджувати, що самостійна робота потребувала правильної постановки проблеми та методів її вирішення, аби студенти ефективно з нею впорались. У ході дослідження ми виявили проблеми, які заважали

Салі О. В. Самостійна робота студентів як засіб формування комунікативно-інтерактивної компетентності

ефективній організації самостійної роботи. Основними були невміння планувати навчальну роботу, важко було знайти необхідну інформацію, нестача часу, недостатність методичного керівництва від викладача, невміння опрацьовувати та фіксувати інформацію. По завершенню експерименту виявлено, що більшість студентів мають високий рівень сформованості вмінь організувати ефективну самостійну роботу.

Ключові слова: самостійна робота, навчальна програма, систем-завдань, аналітично-синтетична переробка інформації, пізнавальна діяльність.

The article reveals the essence of the concept of «self-study activity of students». The means of formation of communicative interactive competence are determined. The content of self-study activity is analyzed. The main levels of self-formation are considered: low, medium and high. The types of independent activity on a target basis are determined. The main means of formation of self-study activity outlined educational programs of system-tasks, which guide all cognitive actions of the student. Structural components of these programs are analyzed. The efficiency of self-study activity is achieved during 4 stages. Diagnostics of the level of formation of students' skills to organize self-study activity was conducted in accordance with a system of criteria that correspond to the specified levels (low, medium, high). Experimental work was carried out on the basis of the 4th course of the Faculty of Foreign Languages of the Izmail State Humanitarian University. The experiment was attended by 100 students. Students were offered two types of self-study tasks, for example: for mastering the knowledge about the essence, the structure of communicative and interactive competence, the means of its formation, as well as for diagnostics and self-diagnosis of the development of communicative and interactive competence: solving situational tasks (cases). At the first stage of self-study work, «an unknown new» was revealed, which had to be found as a result of performing independent tasks. The second stage involved the search for information. At the third stage, analytical and synthetic information processing was carried out on the effectiveness of the student's communicative and interactive competence. The final stage of this task was to disseminate the experience gained, which became the property of others. In our pedagogical experiment, much attention was also paid to the development and implementation of self-study tasks. After conducting the special course «Principles of Linguistic Interaction», students were invited to attend several lessons in a foreign language and to analyze the level of use of the interactive Case-study method, to develop their own methods for implementing this method of forming communicative and interactive competence. Students had to add examples of interactive technologies in their own professional portfolio, to create authoring interactive technologies, taking into account various aspects. The qualitative analysis of the results of the experiment made it possible to assert that independent work required a correct problem setting and methods for solving it so that students could handle it effectively. During the study we found problems that hindered the efficient organization of self-study work, the main of which were the inability to plan educational work, it was difficult to find the necessary information, lack of time, lack of methodological guidance from the teacher, inability to process and record information. At the end of the experiment, it was discovered that most students have a high level of skill formation to organize effective self-study activity.

Key words: self-study activity, educational program of system-tasks, analytical-synthetic processing of information, cognitive activity.

Вступ. У сучасних умовах ринку праці та особливостей працевлаштування зростають вимоги до професійної компетентності випускників вищих навчальних закладів, що зумовлює якісно нові форми та методи вищої освіти, спрямовані на створення цілісної системи безперервної освіти, на розширення сфери самостійної діяльності студентів, на формування його професійних компетентностей, серед яких однією з найважливіших є комунікативно-інтерактивна. Відповідно до Положення «Про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах» (Міністерство освіти України, 1993) самостійна робота студента є основним засобом засвоєння студентом навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Проблема організації самостійної роботи пов'язана з такими важливими практичними завданнями, як формування культури взаємодії та спілкування майбутніх фахівців, їхнього критичного мислення, самостійності, творчості.

У дослідженнях, присвячених плануванню та організації самостійної роботи студентів (М. Антонюк, 2005; А. Григор'єв, 2009; О. Гурська, 2013; І. Оленюк, 2003; П. Підкасистий, 1980; Л. Шестакова, 2007;), розглядаються загальнодидактичні, психологічні, організаційно-діяльнісні, методичні аспекти її організації. Засоби упровадження самостійної роботи майбутніх фахівців у навчально-виховну діяльність висвітлюються в працях В. Бураяка (2011), С. Величко й О. Слободяника (2009), І. Дичківської (2004), І. Драч (2004), Л. Журавської (1999), О. Малихіна (2009). Утім, питання формування комунікативно-інтерактивної компетентності засобами самостійної роботи студентів глибоко не розглянуто.

Мета статті: розкрити роль самостійної роботи студентів у формуванні комунікативно-інтерактивної компетентності майбутніх фахівців. Завданнями статті є такі: 1) уточнити суть самостійної роботи студентів з формування комунікативно-інтерактивної компетентності; 2) схарактеризувати рівні сформованості самостійної роботи; 3) розкрити засоби самостійної роботи, котрі були впроваджені на етапі локального педагогічного експерименту в Ізмаїльському державному гуманітарному університеті.

Виклад основного матеріалу. Сутність самостійного навчання визначається в дидактиці (Величко, 2009; Зінковський, 2008; Гурська, 2013) як здатність людини без сторонньої допомоги отримувати

інформацію з різних джерел. Жоден образ не формується в людини без самостійних пізнавальних дій. Найбільший успіх у навчанні досягається тоді, коли студент орієнтується на самостійне виконання певних інтелектуальних операцій.

Самостійна робота студентів з формування комунікативно-інтерактивної компетентності – це є діяльність, яка спрямована на вирішення пізнавальних завдань з оволодіння спеціальними знаннями про сутність, структурно-компонентний склад цієї компетентності, включення студента в активну взаємодію з іншими, актуалізацію мовлення. При цьому центральним елементом самостійної роботи є пізнавальна або проблемна ситуація.

Розглянемо рівні сформованості самостійної роботи студентів як засобу розвитку комунікативно-інтерактивної компетентності.

Низький рівень відзначається тим, що пізнавальна діяльність студента з вивчення сутності та структури комунікативно-інтерактивної компетентності потребує стимулювання і постійного контролю з боку викладача. Студент виконує певні дії не довільно, а за зразком, орієнтуючись на відомі йому способи.

На *середньому рівні* лише окремі елементи пізнавальної діяльності студента, спрямованої на вивчення особливостей комунікативно-інтерактивної компетентності, виконуються за допомогою викладача або під його контролем. На цьому рівні пізнавальна діяльність студента стає все більш самостійною, однак все ще потребує корегування.

Високий рівень передбачає постановку студентами пізнавальних завдань, самостійний вибір найбільш ефективних шляхів формування комунікативно-інтерактивної компетентності, а також контроль і самооцінку своїх пізнавальних дій. Цей рівень характеризується високим ступенем самостійності студентів, проте коригувальна діяльність викладача не виключається

Види завдань для позааудиторної самостійної роботи, їх зміст можуть мати варіативний і диференційований характер, враховувати специфіку спеціальності, дисципліни, що вивчається, індивідуальні особливості студента.

В Ізмаїльському державному гуманітарному університеті нами був проведений локальний педагогічний експеримент з формування комунікативно-інтерактивної компетентності майбутніх учителів засобами їхньої самостійної роботи.

Зокрема, студентам пропонувалися два види самостійних завдань, наприклад:

– для оволодіння знаннями про сутність, структуру комунікативно-інтерактивної компетентності, засоби її формування: аналіз наукових праць, класифікація позицій учених про сутність зазначеної компетентності з наступним проектуванням і моделюванням її компонентів; вивчення засобів формування комунікативно-інтерактивної компетентності та самостійне складання рекомендацій, порад для студентів 1 курсу про саморозвиток цієї компетентності; рефлексивний аналіз рівня її сформованості;

– для діагностики та самодіагностики розвитку комунікативно-інтерактивної компетентності: розв'язування ситуаційних завдань (кейсів); добір методів самодіагностики, розробка анкет, тестів, програм проведення інтерв'ю для виявлення рівня сформованості зазначеної компетентності у своїх товаришів по групі, у студентів начального етапу навчання.

Слід наголосити й на ефективності такого засобу самостійної роботи як навчальні програми систем-завдань (НПСЗ), що прицільно впливали на формування комунікативно-інтерактивної компетентності та спрямовували усі пізнавальні дії студентів. У цих програмах викладені плани роботи, цілі вивчення, пояснення, коментарі, описи і алгоритми загальних підходів, приписи щодо діяльності з формування цієї компетентності, приклади типових рішень, завдання для самостійної роботи, відповіді та орієнтування для самоконтролю. Неабияке значення у формуванні комунікативно-інтерактивної компетентності в процесі самостійної роботи мали творчі завдання, вирішення яких передбачало декілька етапів.

На першому етапі роботи відбувалося усвідомлення недостатності та неопрацьованості старого наявного досвіду із включеності студента в комунікативну інтеракцію, необхідності виходу за його межі. На цьому етапі виявлялося «невідоме нове», яке мало бути знайдено в результаті виконання самостійних завдань.

Другий етап передбачав пошук інформації. Визначаючи методи пошуку «невідомого нового», ми спиралися на знання, отримані в процесі навчання і попередньої діяльності, тобто актуалізували попередній досвід комунікативної інтеракції.

Третій етап – аналітично-синтетична переробка інформації щодо ефективності вияву у студента комунікативно-інтерактивної

компетентності. Основним змістом цього етапу була рефлексія, оцінка власних досягнень.

Заключним етапом вирішення творчого завдання було поширення отриманого досвіду, він набував форми «експортної моделі» – рекомендацій, котрі ставали надбанням інших.

У залежності від конкретних навчальних завдань, які вирішувалися в процесі самостійної роботи, змістовна наповненість та тривалість окремих етапів могли змінюватися. Однак їх присутність у структурі навчального процесу була обов'язковою умовою. Майбутній фахівець усвідомлював себе як інтерпретатор і розповсюджувач нового знання.

У нашому педагогічному експерименті велика увага приділялася також і розробці та впровадженню самостійно-навчальних задач. Це завдання, спрямоване на пошук нових знань, котре вимагає пошуку варіантів вирішення певної проблеми в ході спостереження, дослідів, вивчення джерел та інших видів пізнавальної діяльності. Самостійно-навчальні задачі мали такі функціональні ознаки: були предметом пізнавальної діяльності; містили суперечність між старим і новим; включали всі ланки пізнавальної діяльності (постановку мети, мотивацію, вибір правильних шляхів вирішення проблеми, добір методів, отримання результату, його аналіз); інтегрували процеси засвоєння знань щодо інтерактивної комунікації та формували відповідний досвід.

Наприклад, для теми спецкурсу «Принципи мовної навчальної інтеракції» студентам було запропоновано відвідати декілька занять на інших курсах з іноземної мови, проаналізувати рівень використання інтерактивного методу Case-study, розробити власні прийоми впровадження цього методу формування комунікативно-інтерактивної компетентності.

Окрім цього, студенти відвідували 2–3 заняття на своєму потоці з іноземної мови або семінари з методики викладання іноземної мови та аналізували або готували відгук щодо ефективності запроваджених інтерактивних технологій.

Пропонувалося також додати приклади інтерактивних технологій у власне професійне портфоліо, створити авторські інтерактивні технології (3–5), враховуючи можливі ускладнення.

Майбутні фахівці мали відповісти на такі запитання для самоконтролю та рефлексії:

1. Які існують основні принципи навчальної інтеракції?

2. Яким чином можна сформувати навчальну автономію?
3. Які вміння потребують розвитку для мовної інтеракції?
4. Якими є основні компоненти інтерактивного методу *Case-study*?
5. Які навчальні стратегії є складовими цього методу?

Були запропоновані й теми для самостійного дослідження на заняттях з англійської мови:

1. *Current principles of learning interaction in the classroom.*
2. *The Case peer-interactive method: teacher's role and classroom management techniques.*
3. *Design strategies for improving autonomous learning, intrinsic motivation and language fluency (pair work and/or small group work assignment).*

До початку та після закінчення експериментальної роботи нами було проведене анкетування студентів-філологів 4 курсу для того, аби виявити рівень сформованості комунікативно-інтерактивної компетентності. Аналізуючи результати, ми з'ясували, що до початку експерименту 41 % опитаних студентів мали низький рівень сформованості зазначеної компетентності, після його проведення – жоден з респондентів; середній рівень до початку експерименту був виявлений у 49 % студентів, після його закінчення – у 42 %; високий рівень до впровадження розробленої системи самостійної роботи мало 10 % респондентів, наприкінці експерименту – 58 %.

Якісний аналіз результатів експерименту дозволяє стверджувати, що самостійна робота, перш за все, потребувала правильної постановки проблеми та методів її вирішення, аби студенти ефективно з нею впорались. Основними проблемами, які заважали організації самостійної роботи: невміння планувати навчальну роботу, важко було знайти необхідну інформацію, нестача часу, недостатність методичного керівництва від викладача, невміння опрацьовувати та фіксувати інформацію.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Проведене дослідження дозволило уточнити суть самостійної роботи студентів з формування комунікативно-інтерактивної компетентності як діяльність, котра спрямована на вирішення пізнавальних завдань з оволодіння спеціальними знаннями про сутність, структурно-компонентний склад цієї компетентності, включення студента в активну взаємодію з іншими, актуалізацію мовлення. Виявлені рівні сформованості

Салі О. В. Самостійна робота студентів як засіб формування комунікативно-інтерактивної компетентності

самостійної роботи студентів, які характеризують її на рівні навчальної проблеми: *низький рівень* (пізнавальна діяльність студента потребувала стимулювання і постійного контролю з боку викладача, студент виконував певні дії не довільно, а за зразком, орієнтуючись на відомі йому способи), *середній* (лише окремі елементи пізнавальної діяльності студента, спрямованої на вивчення специфіки комунікативно-інтерактивної компетентності, виконувалися за допомогою викладача або під його контролем), *високий* (передбачав постановку студентами пізнавальних завдань, самостійний вибір найбільш ефективних шляхів їх вирішення, контроль і самооцінку своїх пізнавальних дій). Студентам пропонувалися два види самостійних завдань: для оволодіння знаннями про сутність, структуру комунікативно-інтерактивної компетентності, засоби її формування; для діагностики та самодіагностики її розвитку та саморозвитку. Були розроблені й упроваджені також навчальні програми систем-завдань, творчі завдання, самостійно-навчальні задачі.

Перспективи дослідження вбачаються нами в розробці цілісної технології формування комунікативно-інтерактивної компетентності та її впровадження на базі вищих навчальних закладів України.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Антонюк, М. С. (2005) Психологічні особливості формування у студентів умінь і навичок самостійної роботи. У *Сучасні педагогічні технології у вищій школі: науково методичний збірник* (с. 111-113). Київ : Вища школа.
- Буряк, В. (2001) Самостійна робота як вид навчальної діяльності школяра. *Рідна школа*, 9, 49-52.
- Величко, С. П. і Слободяник, О. В. (2009) Самостійна робота студентів як важливий чинник підготовки високопрофесійного фахівця з вищою освітою. *Самостійна робота студентів та її інформаційно-методичне забезпечення: проблеми, досвід, методика : Методичний вісник*, 2, 34-42.
- Григор'єв, А. В. (2009) Моніторинг самостійної роботи студентів. *Стандарти і моніторинг в освіті*, 1, 20-24.
- Гурська, О. В. (2013) Основні аспекти та проблеми організації самостійної роботи студентів ВНЗ. *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції "Педагогіка А.С.Макаренка в полікультурному освітньому просторі", присвячена 125-й річниці з дня народження А.С.Макаренка (м. Полтава, 12-14 березня 2013 р.)*, 78-121.
- Демченко, О. (2006) Дидактична система організації самостійної роботи студентів. *Рідна школа*, 5, 68-70.
- Дичківська, І. М. (2004) *Інноваційні педагогічні технології*. Київ : Академвидав.
- Драч, І. І. (2004) Самостійна робота студентів вищих навчальних закладів як важливий елемент сучасної підготовки фахівців. *Нові технології навчання*, 37, 86-90.
- Журавська, Л. М. (1999) Концептуальні умови управління самостійною роботою студентів у ВНЗ. *Освіта та управління*, 3, 45-78.
- Зіньковський, Ю. Ф. (2008) Самостійна робота студентів. У В.Г.Кремін'я (ред.). *Енциклопедія освіти* (с. 25-38). Київ : Юрінком Інтер.
- Князьян, М. О. (2017) Життєва та комунікативна компетентності у професійній підготовці майбутніх фахівців. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. Серія "Педагогічні науки"*, 36, 122-126.
- Кудрянт, З. Н. (2001) Система освіти в Україні. У *Педагогіка : Навчальний посібник* (55-56). Одеса : ПДПУ ім. К. Д. Ушинського.
- Малихін, О. В. (2009) *Організація самостійної навчальної діяльності студентів вищих педагогічних навчальних закладів: теоретико-методологічний аспект*. Кривий Ріг : Видавничий дім.
- Міністерство освіти України. Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах. У *Наказ Міністерства освіти України № 161 від 02 червня 1993 р.* Отримано з <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0173-93>
- Олійник, П. М., Гончаренко, С. У. і Федорченко, В. К. (ред.). (2003). *Методика навчання і наукових досліджень у вищій школі*. Київ: Вища школа.
- Оленюк, І. В. (2003) Організація самостійної роботи студентів в умовах особистісно-орієнтованого навчання. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія педагогічна*, 9, 35-37.

- Підкасистий, П. І. (1980) *Самостійна пізнавальна діяльність школярів у навчанні*, М. : Педагогіка.
- Семенишина, І. В. (2015) Самостійна робота, як важливий резерв підвищення ефективності підготовки спеціалістів. *Аграрна освіта : Збірник наукових праць*, 1, 89-93.
- Симоненко, Т. В. (2006) *Теорія і практика формування професійної мовнокомунікативної компетенції студентів філологічних факультетів*. Черкаси : Брама.
- Шестакова, Л. Г. *Організація самостійної роботи студента в педагогічному ВНЗ*. – Отримано з <http://lerner.edu3000.ru/Moskva-2007/shestakova.htm>

REFERENCES

- Antoniuk, M. S. (2005). Psykholohichni osoblyvosti formuvannya u studentiv umin i navychok samostiinoi roboty. In *Suchasni pedahohichni tekhnologii u vyshchii shkoli: naukovo metodychnyi zbirnyk* [Psychological peculiarities of forming students' skills and abilities of independent work. In *Modern pedahohical technologies in high school: a scientific and methodical collection*] (p. 111-113). Kyiv : Vyshcha shkola. [in Ukrainian]
- Buriak, V. (2001). Samostiina robota yak vyd navchalnoi diialnosti shkoliara. *Ridna shkola* [Self-study work as a kind of educational activity of a schoolboy. *Native school*], 9, 49-52. [in Ukrainian]
- Velychko, S. P. & Slobodianyuk, O. V. (2009). Samostiina robota studentiv yak vazhlyvyi chynnyk pidhotovky vysokoprofesiinoho fakhivtsia z vyshchoiu osvitoiu. *Samostiina robota studentiv ta yii informatsiino–metodychne zabezpechennia: problemy, dosvid, metodyka : Metodychnyi visnyk* [Self-study work of students as an important factor in the training of a highly professional specialist in higher education. *Self-study work of students and its informational and methodical support: problems, experience, methodology: Methodical Herald*], 2, 34–42. [in Ukrainian]
- Hryhoriev, A. V. (2009). Monitorynh samostiinoi roboty studentiv. *Standarty i monitorynh v osviti* [Monitoring of Self-study work of students. *Standards and monitoring in education*], 1, 20-24. [in Ukrainian]
- Hurska, O. V. (2013). Osnovni aspekty ta problemy orhanizatsii samostiinoi roboty studentiv VNZ. *Materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii "Pedahohika A. S. Makarenka v polikulturnomu osvitnomu prostori", prysviachena 125-i richnytsi z dnia narodzhennia A. S. Makarenka (m. Poltava, 12-14 bereznia 2013 r.)* [The main aspects and problems of the organization of Self-study work of students of higher educational institutions. *Materialy Mijnarodnoy naukovo-praktychnoy konferentsii Pedahohika A.S.Makarenko v polikulturnomu osvitnyomu prostori* [Materials of the International Scientific and Practical Conference «Pedagogics A.S. Makarenko in the multicultural educational space» (Poltava, March 12-14, 2013)], 78-121. [in Ukrainian]

- Demchenko, O. (2006). Dydaktychna systema orhanizatsii samostiinoi roboty studentiv. *Ridna shkola* [Didactic system of organization of Self-study work of students. *Native school*], 5, 68-70. [in Ukrainian]
- Dychkivska, I. M. (2004). *Innovatsiini pedahohichni tekhnolohii* [Innovative Pedagogical Technologies]. Kyiv : Akademydav. [in Ukrainian]
- Drach, I. I. (2004). Samostiina robota studentiv vyshchych navchalnykh zakladiv yak vazhlyvyi element suchasnoi pidhotovky fakhivtsiv. *Novi tekhnolohii navchannia* [Self-study work of students of higher educational institutions as an important element of modern training of specialists. *New technologies of teaching*], 37, 86-90. [in Ukrainian]
- Zhuravska, L. M. (1999). Kontseptualni umovy upravlinnia samostiinoiu robotoiu studentiv u VNZ. *Osvita ta upravlinnia* [Conceptual conditions for the management of self-study work of students in higher educational institutions. *Education and management*], 3, 45-78. [in Ukrainian]
- Zinkovskyi, Yu. F. (2008). Samostiina robota studentiv. In V. H. Kremin (red.). *Entsyklopediia osvity* [Self-study work of students. *Encyclopedia of education*] (p. 25-38). Kyiv : Yurinkom Inter. [in Ukrainian]
- Kniazian, M. O. (2017). Zhyttieva ta komunikatyvna kompetentnosti u profesiinii pidhotovtsi maibutnykh fakhivtsiv. *Naukovyi visnyk Izmailskoho derzhavnoho humanitarnoho universytetu. Serii "Pedahohichni nauky"* [Vital and communicative competences in the professional training of future specialists. *Scientific Bulletin of the Izmail State Humanitarian University. Series "Pedagogical Sciences"*], 36, 122-126. [in Ukrainian]
- Kudriant, Z. N. (2001). Systema osvity v Ukraini [Educational System in Ukraine]. In *Pedahohika. Navchalnyi posibnyk* [Pedagogy. Tutorial] (p. 55-56). Odesa : PDPU im. K. D. Ushynskoho. [in Ukrainian]
- Malykhin, O. V. (2009). *Orhanizatsiia samostiinoi navchalnoi diialnosti studentiv vyshchych pedahohichnykh navchalnykh zakladiv: teoretyko-metodolohichni aspekt* [Organization of self-study educational activity of students of higher educational institutions: theoretical and methodological aspect]. Kryvyi Rih : Vydavnychiy dim. [in Ukrainian]
- Ministerstvo osvity Ukrainy. (1993). Polozhennia pro orhanizatsiiu navchalnoho protsesu u vyshchych navchalnykh zakladakh [Regulations of the organization of educational process in higher educational institutions]. In *Nakaz Ministerstva osvity Ukrainy № 161 vid 02 chervnia 1993 r.* [Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine. No 161, dated June 2, 1993]. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0173-93> [in Ukrainian]
- Oliinyk, P. M., Honcharenko, S. U. & Fedorchenko, V. K. (red.). (2003). *Metodyka navchannia i naukovykh doslidzhen u vyshchyi shkoli: navchalnyi posibnyk* [Methodology of teaching and research in high school: teaching manual]. Kyiv: Vyshcha shkola. [in Ukrainian]

**Салі О. В. Самостійна робота студентів як засіб формування
комунікативно-інтерактивної компетентності**

- Oleniuk, I. V. (2003). Orhanizatsiia samostiinoi roboty studentiv v umovakh osobystisno-orientovanoho navchannia. *Zbirnyk naukovykh prats Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohiiienka. Seriia pedahohichna* [Organization of self-study work of students in the conditions of person-oriented learning. *Collection of scientific works of the Kamyanets-Podilsky National University named after Ivan Ogienko. The series is pedagogical*], 9, 35-37. [in Ukrainian]
- Pidkasystyi, P. I. (1980). *Samostiina piznavalna diialnist shkoliariv u navchanni* [Independent cognitive activity of students in education]. М. : Pedahohika. [in Ukrainian]
- Semenyshyna, I. V. (2015). Samostiina robota, yak vazhlyvyi rezerv pidvyshchennia efektyvnosti pidgotovky spetsialistiv. *Ahrarna osvita : Zbirnyk naukovykh prats* [Self-study work as an important reserve for improving the efficiency of training specialists. *Agrarian Education. Collection of scientific works*], 1, 89-93. [in Ukrainian]
- Symonenko, T. V. (2006). *Teoriia i praktyka formuvannia profesiinoi movnokomunikatyvnoi kompetentsii studentiv filolohichnykh fakultetiv* [Theory and practice of formation of professional language and communicative competence of students of philological faculties]. Cherkasy : Brama. [in Ukrainian]
- Shestakova, L. H. (2007). *Orhanizatsiia samostiinoi roboty studenta v pedahohichnomu VNZ* [Organization of self-study work of a student at a pedagogical university]. Retrieved from <http://lerner.edu3000.ru/Moskva-2007/shestakova.htm> [in Ukrainian]

Салі Олена Валеріївна

викладач кафедри англійської мови та перекладу
Ізмаїльського державного гуманітарного
університету
вул.Репіна,12, Ізмаїл, Україна, 68601
Тел. +38(096) 0692170
e-mail: lenasali2002@gmail.com

Sali Olena

teacher of the Department of English and
Translation
Izmail State Humanitarian University
Repin Str., 12, Izmail, Ukraine, 68601
Tel. +38(096) 0692170
e-mail: lenasali2002@gmail.com